

הצריכה הפרטית

הצריכה הפרטית¹ הריאלית ב-1957 עלתה, לפי אומדן, ב-9 אחוזים לעומת 1956. בהתחשב בגידול האוכלוסייה ב-5.5 אחוזים, חלה בצריכה הריאלית לנפש עלייה בשיעור של 3.5 אחוזים בקירוב. הצריכה במחירים שוטפים עלתה ב-19 אחוזים. עליית המחירים המתקבלת באופן זה² נאמדת ב-9 אחוזים בקירוב. ערך הצריכה הפרטית ב-1957 במחירים שוטפים, נאמד ב-2,210 מיליון ל"י, בכלל זה כ-171 מיליון ל"י שכר דירה ממשי וזקוף³.

1. הרקע לשינויים בצריכה

את העלייה בצריכה הפרטית, במחירים שוטפים, בסך של 360 מיליון ל"י או ב-19 אחוזים, יש לראות לאור הגידול בהכנסה הפרטית הפנויה⁴ ב-1957 בסך של כ-400 מיליון ל"י או ב-20 אחוז בקירוב.

מאחר שההכנסה הפרטית הפנויה ב-1957 נאמדת ב-2,435 מיליון ל"י והצריכה ב-2,210 מיליון ל"י, הרי שהצריכה היוותה כ-90.8 אחוזים מסך ההכנסה הפנויה. ב-1956 היוותה הצריכה 91.4 אחוזים מההכנסה הפנויה, משמע כי ב-1957 לא חל שינוי בעל-משמעות בנטייה הממוצעת לצרוך. כלומר, ב-1957 לא הורגשה עוד התופעה שאירעה ב-1956, עת עלתה הצריכה בשיעור מועט יותר מעליית ההכנסה הפרטית הפנויה, והנטייה הממוצעת לצרוך ירדה מ-96.3 אחוזים בשנת 1955 ל-91.4 אחוזים בשנת 1956. ירידה זו הינה כנראה תוצאה של הימנעות חלק מהציבור מהגדלת הוצאותיו לצריכה מטעמי זהירות לרגל המצב הבטחוני. עם ההרגעה הבטחונית ב-1957 נראה שהציבור הגדיל שיעור הוצאותיו לצריכה, פחות או יותר, במקביל לשיעור הגידול בהכנסה הפנויה. ההכנסה שלא נצרכה נחסכה בצורות שונות, ובכלל זה דירות מגורים, בצורת רכישה בשנה השוטפת או בצורת תשלומים על דירות שנרכשו בשנים קודמות.

¹ צריכה פרטית מוגדרת כאן כסך ההוצאות לצריכה של הסקטור הפרטי, הכולל משקי בית ומוסדות שלא למטרות-רווח.

² implied, כלומר, היא מתקבלת בעקיפין כתוצאה מחלוקת אומדן הערך של סך הצריכה הפרטית, במחירים שוטפים, באומדן הצריכה הריאלית. עליית מחירים זו אינה זהה עם העלייה במדד המחירים לצרכן הנדון בפרק ו', המחירים, גם משום שמדד המחירים לצרכן מתבסס על סל תצרוכת של משפחות שכירים עירוניות, משנת 1951.

³ הנתונים נתקבלו מאומדן נפרד שנערך ע"י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

⁴ ראה הגדרה בפרק ב', המקורות, התוצר וההכנסה הלאומית.

בעת שדנים בשיעורי הממוצעים לצריכה לגבי כל המשק, יש לזכור כי הסך הכל הכללי מסתיר את הנטיות השונות של שכבות חברתיות שונות ושל קבוצות הכנסה שונות במשק. כן יש לזכור, שכלל ההכנסה הפרטית הפנויה כוללת סכומים ניכרים של תשלומי העברה בארץ ומחוצ לארץ, שחלקם נתקבלו בצורת תשלומים חד-פעמיים. בניכוי התקבולים המיוחדים מסוג זה, שהתנהגות הצרכנים לגבם שונה, היו שיעורי הצריכה ביחס להכנסה השוטפת גבוהים במידת-מה.

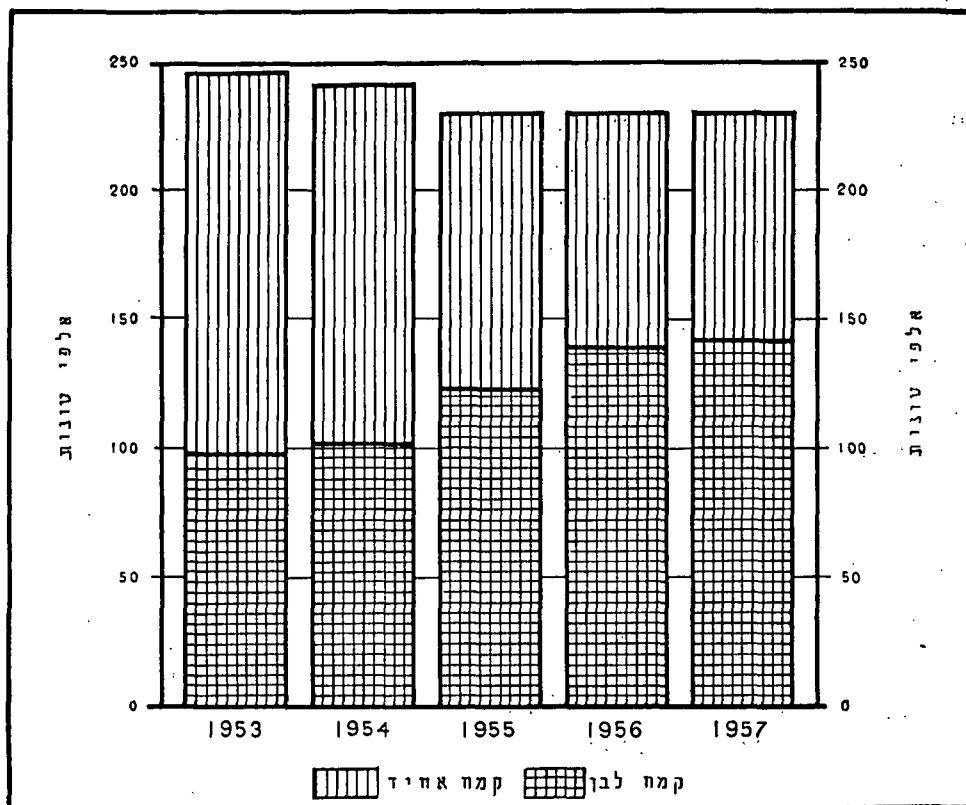
2. התפתחויות הצריכה

התופעה הבולטת בצריכה ב-1957 היא הגידול הרב בצריכת מוצרים בני קיימא. גידול העולה באופן יחסי על שיעור הגידול בסך הצריכה. לעומת זאת, צריכת מוצרי המזון גדלה במידה פחותה מסך הצריכה. בארצות שונות מייחסים תופעה זו, של שיעור גידול גבוה יחסית בצריכת מוצרים בני קיימא,

דיאגרמה 1'

צריכת קמחים, 1953-1957

(אלפי טונות)

המקור: משרד המסחר והתעשייה.

בידור וכו' לעליית הרמה הכללית של ההכנסות; גם המעבר מקבוצות הצריכה השונות לצריכת אותם סוגים המקובלים על הצרכנים כבעלי איכות גבוהה יותר, כגון: מעבר מלחם אחד ללחם לבן (אינדיקאציה להתפתחות זו ניתנת בדיאגרמה ד'1- המראה את השינויים בצריכת קמחים), מעבר מסיגריות זולות ליקרות יותר, ממקומות זולים בקולנוע למקומות יקרים יותר וכיוצא בזה – מיוחס לתופעה זו. עם זאת יש לציין, שבגלל השינויים החריפים במחירים היחסיים של המוצרים ושינויים בטיב, לא תמיד ניתן לאמת מסקנה זאת לגבי פריטים בודדים.

שינוי אחר בצריכה, הראוי להדגשה, הוא השינוי באחוז היבוא בצריכה הסופית.¹ שינוי זה נובע בעיקר מעלייה יחסית גדולה, לעומת סך הצריכה, בצריכת תוצרת חקלאית, שאחוז היבוא בה נמוך יחסית, ועלייה קטנה יחסית בתצרוכת סוגי מזון אחרים בעיקר מיבוא וכן חשמל וקירוסין. שאחוז היבוא בהם גבוה, הכל במחירים שוטפים.

מלוח ד'1- מסתבר, כי העלייה בצריכה במחירים שוטפים הגיעה ל-19 אחוזים בקירוב, העלייה בצריכת תוצרת חקלאית היתה של 30 אחוז בקירוב ולעומת זאת הגיעה העלייה בצריכת מזון אחר ל-9 אחוזים בקירוב ובקירוסין, חשמל וגז ל-13 אחוזים בערך. מאחר שסעיפי המזון תופסים חלק ניכר בכלל הצריכה הרי השינויים יחסיים בהם עשויים להשפיע על הרכב הצריכה. התפתחות זאת נובעת בעיקרה מצמצום ההספקה של מוצרים אלה מיבוא ובחלקה מגידול הספקת תוצרת מקומית, בעיקר חקלאית. רק במידה מועטה יש לזקפה לזכות שינויים בטעם הצרכנים. ניתן, אפוא, להסיק שמדיניות ממשלתית בתחום היבוא וההיטלים הביאה לצמצום מסוים בחלק היבוא בצריכה, על ידי שינוי בהרכבה הפנימי בלבד.

3. האינדיקאטורים בצריכה

חישוב שיעור השינוי בצריכה הפרטית מבוסס על סדרות נתונים, שנאספו ברובם על-ידי בנק ישראל ומטרתם להצביע על מגמות עיקריות בצריכה, ואין ביכולתם לשקף את התנודות במדויק. מתוך נתונים אלו הורכב מדד, ששוקלל בהתאם למשקלים שנתקבלו ממקורות שונים ובכלל זה מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. אומדן הערך הכולל של הצריכה ל-1957 מבוסס על סך הצריכה ב-1956 תוך חיוץ² השינויים בצריכה, במחירים שוטפים, ב-1957.³ כל החישובים האלה נעשו מבלי לקחת בחשבון שכר דירה ממשי וזקוף, שנתקבל באומדן נפרד מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. בכלל הצריכה הפרטית ניתן להבדיל בין צריכה של מוסדות שלא למטרות רווח המופיעה בשירותים, לבין צריכת משקי הבית, פרט לתשלומים של משקי הבית למוסדות הנ"ל; חלקם של המוסדות הנ"ל בצריכה נאמד ב-10 אחוזים בקירוב. השינוי בצריכת מוסדות שלא למטרות רווח נמדד על סמך שינוי הערך המוסף במוסדות אלה. סך ההוצאות סוכם עד 1955 בלבד.⁴

מידת הכיסוי של האינדיקאטורים המפורטים אינה שווה. הנתונים על צריכת מזון מתוצרת

¹ היבוא בצריכה מוגדר בפרק זה כערך היבוא לפי 1.8 ל"י לדולר בתוך המחיר הסופי המשתלם ע"י הצרכן, כולל היטלים. אחוז היבוא במוצרים, עליהם מוטלים היטלים גבוהים, כגון מוצרים בני קיימא הוא לכן נמוך.

² Extrapolation.

³ ראה דין וחשבון של בנק ישראל ל-1956, עמ' 92, הערה 1.

⁴ אומדנים מוקדמים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

חקלאית, סיגריות, משקאות חריפים וכמה מוצרי צריכה בני קיימא הם כמעט מלאים. מידת הכיסוי של הנתונים על צריכת טכסטיל, הנעלה וריהוט אינה ידועה. ריכוז האינדיקטורים הובא להלן בלוחות ד' 1 וד' 2 וכן בדיאגרמות.

לוח ד' 1

העלייה או הירידה (—) באינדיקטורים למגמות הצריכה, מ' 1956 ל' 1957

(אחוזים)

המשקל	העלייה או הירידה (—)	
	במחירים קבועים של 1957	במחירים שוטפים
מזון	22.2	8.6
מזה: תוצרת חקלאית	29.5	13.5
תוצרת תעשייתית ותוצרת מיבוא	9.3	-0.2
מזון אחר	22.2	8.6
סיגריות *	26.2	10.3
מוצרי טכסטיל	12.4	5.8
הנעלה	17.9	10.0
מוצרי צריכה בני קיימא	29.6	26.7
חשמל, גז וקירוסין **	12.9	-9.5
קולנוע ***	19.6	11.1
נסיעות בין-עירוניות	18.0	11.4
מוצרים שונים	17.2	10.3
שכר דירה	15.0	6.0
שירותים שונים	17.4	8.5
סך הכל	19.3	9.1
100.0		

* השינוי הממשי מבוסס על שקלול מספר הקופסאות של כל סוג סיגריות לפי חלקו בסך הסדיון מסיגריות ב' 1956.

** המדרים הממשיים חושבו כלהלן: חשמל — לפי הכמות בקילוואט-שעה; גז וקירוסין — לפי כמות בטונות.

*** השינוי הממשי חושב על-ידי שקלול מספר המבקרים בשלוש הערים הגדולות, לפי משקל המדיון בקבוצות מהירים שונות ב' 1956.

ה ע ר ה כ ל ל י ת :

תוצרת חקלאית — פירות וירקות, חלב ומוצרים, בשר טרי, בשר עוף, ביצים ודגים.

מוצרי צריכה בני-קיימא — מקררים חשמליים, מכשירי רדיו, כירות גז, מכונות כביסה, מכונות תפירה וריהוט.

נסיעות בין עירוניות — נסיעות ב"אגד", רכבת ישראל ו' 4 חברות מוניות בין-עירוניות.

שכר דירה — ממשי וזקוף כפי שנתקבל מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

שירותים שונים — כולל צריכה של מוסדות שלא-למטרות-רווח על סמך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. השקלול נעשה על סמך נתונים שנתקבלו מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ומרכז פאלק למחקר כלכלי ובנק ישראל.

ה מ ק ר : בנק ישראל.

מאחר שחלק מהאינדיקטורים מתקבל על בסיס שנתי בלבד, בכלל זה נתוני צריכת הדלק, שירותי מוסדות שלא-למטרות-רווח וחלק ממוצרי הצריכה בני קיימא, קשה לקבל תמונה מתנדדות

האינדיקאטורים המשוקללים לתקופות קצרות משנה. לוח ד'2 והדיאגרמות להלן המתייחסים לשינויים בתקופות קצרות מאשר שנה ניתנים, איפוא, לגבי חלק מהאינדיקאטורים.

לוח ד'2

העלייה או הירידה (-) באינדיקאטורים למגמות הצריכה הריאלית*, מ-1956 ל-1957
(אחוזים)

הרביע ב' 1957 לעומת הרביע המקביל ב' 1956				
רביע ראשון	רביע שני	רביע שלישי	רביע רביעי	
11.2	8.8	7.6	13.2	מזון
18.9	11.4	9.2	18.5	מזה: תוצרת חקלאית
-4.3	3.6	4.4	2.6	מזון אחר
30.0	16.6	7.0	-0.7	סיגריות
18.4	8.2	5.2	-5.3	מוצרי טכסטיל
-8.6	26.2	18.9	5.6	הנעלה
26.5	34.4	21.3	21.2	מוצרי צריכה בניימיא
8.7	6.7	13.4	23.8	קולנוע
-6.3	9.3	16.1	27.9	נסיעות

* נתונים על חשמל, נז וקירוסין וכן על מספר מוצרי מזון ומוצרי צריכה בני קיימא, מתקבלים בחישובים שנתיים בלבד והם נכללו רק בלוח ד'1. בחשמל וקירוסין חלה ירידה ניכרת, ויש להניח, כי היא נתרששה בעיקר במחצית הראשונה של השנה.
חמקור: בנק ישראל.

4. השינויים בענפים העיקריים של הצריכה

הדיון להלן ייערך לגבי קבוצות מוצרים אשר ביחס אליהם יש לקחת בחשבון לא רק את העלייה בביקוש הנובע מהשפעת העלייה בהכנסה, אלא גם את השפעת התחלופה הנובעת משינויים במחירים היחסיים של המוצרים השונים.

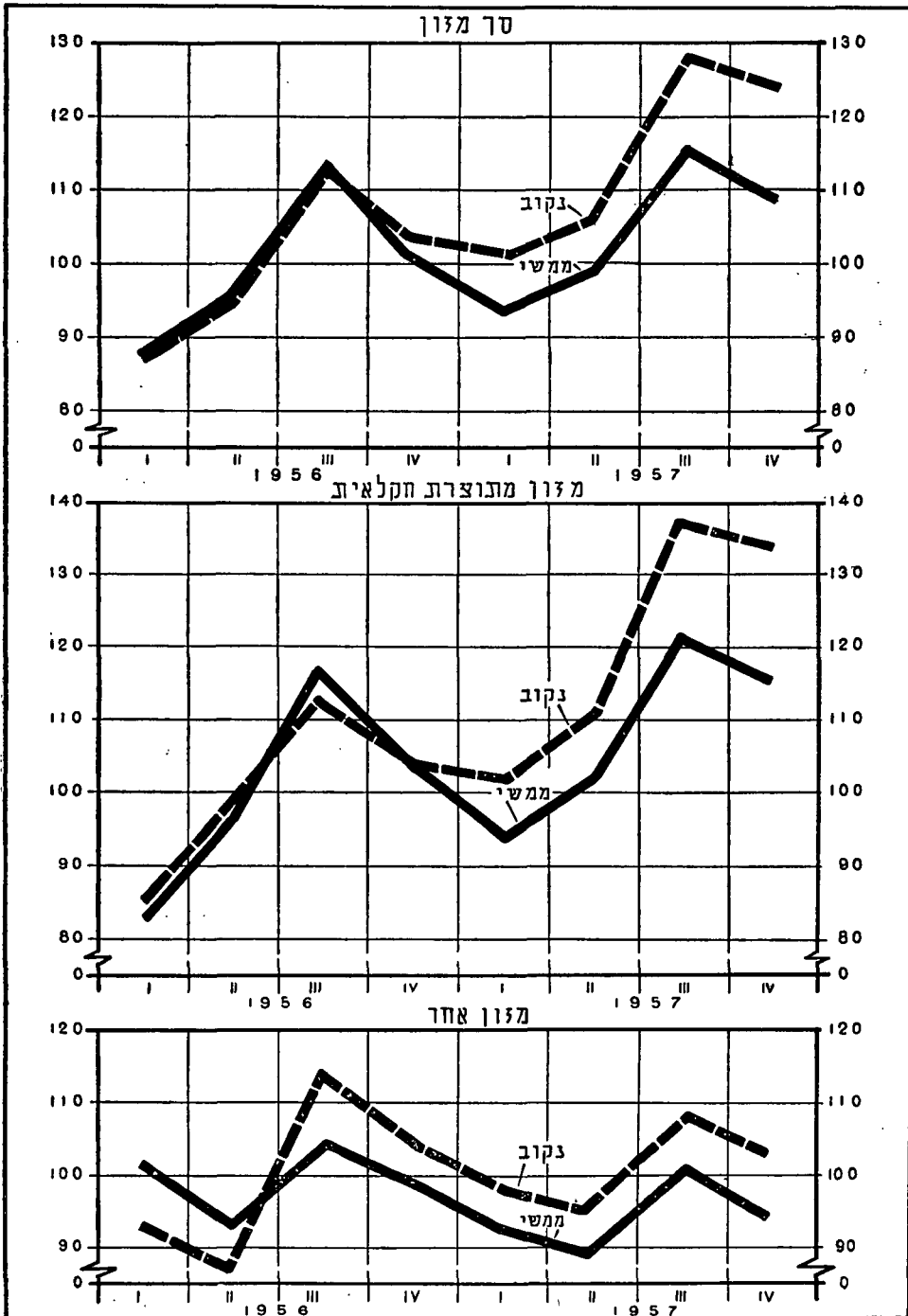
ברם, יש להניח שגדל מספר המוצרים המוגדרים כקבוצה אחת כן הולכת וקטנה התגובה של הצרכן לשינויים במחירים (גמישות הביקוש ביחס למחירים).

(א) מזון. העלייה המתונה יחסית בצריכת מזון מקורה בשתי תופעות מנוגדות במרכיבי סעיף זה: עלייה ניכרת בצריכת תוצרת חקלאית, פרט לבשר עוף¹ ובחלק מן המזון המיוצר בארץ, וירידה בצריכת מזון מיבוא—כגון היבוא ל"שוק האפור", שמנים, בשר קפוא, סוכר וכיוצא בזה.

¹ להסבר התופעה ראה פרק ט', החקלאות.

דיאגרמה ד"ד

מדדי צריכת מזון (נקוב וממשי) לנפש, 1956-1957

הגידול בצריכת תוצרת חקלאית נתאפשר על-ידי עלייה ניכרת בכמויות המשווקות שסיפקו את הביקוש המוגבר. העלייה בביקוש נבעה משלוש סיבות עיקריות: א. עלייה כללית בהכנסות; ב. מעבר הצרכנים לתוצרת חקלאית מקומית עקב היצע כמויות יותר קטנות של כמה סוגי מזון מיבוא; ג. מחירים יחסיים זולים למוצרים חקלאיים מסוימים כתוצאה ממדיניות הסובסידיות של הממשלה. הסובסידיות הביאו לירידת מחירים של פירות וירקות ולצמצום שיעור העלייה של מחירי כמה סוגי תוצרת חקלאית אחרת.

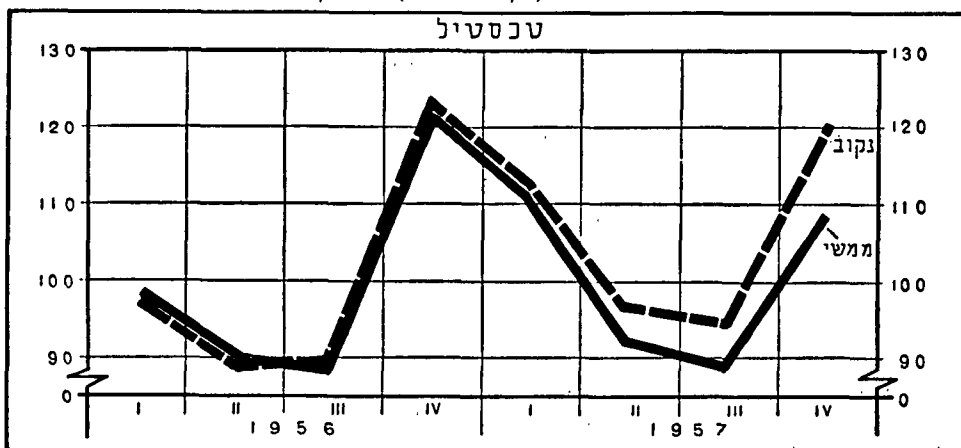
ירידת הצריכה של שמנים, בשר קפוא ומוצרים המיובאים במסגרת היבוא לשוק המקביל, הינה בעיקר תוצאה של צמצום האספקה לאחר מבצע סיני, בסופה של שנת 1956 ובמחצית הראשונה של שנת 1957, כתוצאה ממדיניות ממשלתית. עד כמה שניתן לגלות, נמנעה עליית מחירים, שעשויה היתה לבוא, כתוצאה מעודף הביקוש על-ידי פיקוח וקיצוב הנוהג לגבי חלק מהמוצרים האלה. נראה שאף במוצרים שלא בקיצוב ניתן לממשלה לקבוע באופן יעיל את המחירים. יש לסייג את הנאמר לעיל בשתי נקודות: א. אפשר שבחלק מן המוצרים היתה אגירה באוקטובר 1956, עם פרוץ מבצע סיני. הצרכנים צרכו מלאי זה לאחר מכן, דבר שהתבטא בירידת המכירות בחודשים שלאחר מבצע סיני. ב. כן ייתכן שנתוני המחירים שבידינו אינם משקפים את המחירים שקיבלו הקמעונאים למעשה בשביל כמה ממוצרים אלה בעת צמצום אספקתם.

(ב) סיגוריות. שיעור העלייה הריאלי ב־1957 לעומת 1956 במכירות של סיגריות הגיע ליותר מ־10 אחוזים. שיעור העלייה לנפש היה 4.5 אחוזים בקירוב. הגידול נובע בעיקר ממעבר הצרכנים ממניי סיגריות זולים למניי סיגריות יקרים יותר, שקיבלו בחישובים כאן משקל רב יותר מהסיגריות הזולות. תופעה זו עומדת בניגוד למגמה שנתגלתה בראשית 1956 עת חל מעבר למינים זולים.

(ג) מוצרי טכסטיל והנעלה. המכירות הריאליות של טכסטיל ב־1957 עלו בשיעור מקביל לשיעור גידול האוכלוסייה. שיעור העלייה בראשית השנה בהשוואה לתקופה המקבילה ב־1956 היה גבוה יחסית והלך וירד בהשוואת הרביעים האחרים של 1957 לרביעים המקבילים

דיאגרמה ד'3

מדדי צריכת טכסטיל (נקוב וממשי) לנפש, 1956-1957

ב-1956. עיון בנתוני התפתחות המכירות של מוצרים אלה במשך שלוש השנים האחרונות מראה שבסוף 1956 ובתחילת 1957 חל כנראה גידול רב במיוחד במכירות טכסטילים — בסוף 1957 לא חלה עלייה בשיעור כה רב. אין לדעת באיזה מידה הושפע הדבר על-ידי מכירות עונתיות. נראה כי בסוף 1957 נשאר בידי הקמעונאים מלאי ניכר בשל ציפייה שלא התאמתה במלואה, שבמחצית השנייה של 1957, תהיה רמת עסקים דומה לזו של סוף 1956.

האטת שיעור גידול צריכת הטכסטילים בסופה של שנת 1957 נובעת גם מקביעת מחירים גבוהים על ידי היצרנים והקמעונאים שציפו לשיעור גידול רב במכירות כפי שהיה בעונה החולפת. במחירים גבוהים אלה, כאמור, לא נתאמתו הציפיות. נראה שגם מזג האוויר הנוח בסתיו 1957 היווה גורם לצמצום שיעור גידול המכירות בסוף 1957.

בהנעלה נמשכה העלייה הניכרת שהחלה במחצית השנייה של 1956. היא הסתכמה ב-10 אחוזים ב-1957.

(ד) מוצרי צריכה בני קיימא. הצריכה הריאלית של מוצרים אלה עלתה מ-1956 ל-1957 בשיעור של 27 אחוזים בקירוב. העלייה חלה בכל סוגי הצריכה הכלולים בקבוצה זו. יש לזכור כי חלק מהנתונים משקפים שינוי במספר היחידות אך אינם משקפים שינויים בטיב.

יש ליחס את הגידול בצריכת מוצרי צריכה בני קיימא לעלייה הכללית ברמת ההכנסות האישיות. צריכת מוצרים בני קיימא גדלה ב-1957, לפי האומדן, ב-31 מיליון ל"י. אם נניח כי כשליש² מתוספת ההכנסה מפיצויים מגרמניה בערך של כ-13 מיליון ל"י, הועד בעיקר לצריכת מוצרי צריכה בני-קיימא, הרי שיש בכך הסבר לחלק ניכר מן העלייה התלולה בסעיף זה, כך שהעלייה במכירות מוצרים בני קיימא הנובעת מגידול בהכנסה שאיננה בעלת אופי חד פעמית תיראה סבירה.

כמו-כן מהווה רכישת מוצרים אלה תופעת לוואי לכניסה של תושבים לדירות חדשות, כפי שאירע בשנים האחרונות. קשר מסוג זה מוצאים גם בארצות אחרות.

היצע מוצרי צריכה בני קיימא סיפק כנראה את הביקוש ברמת המחירים הקיימת, שכן מחירי מרבית מוצרי-צריכה בני-קיימא עלתה בשיעור של 2 עד 3 אחוזים בלבד. במספר מקרים נקבעים המחירים על-ידי הממשלה.

במרצת 1957 עלתה בהדרגה רמת המכירות בשלושת הרביעים הראשונים של השנה וחלה ירידה ברביע האחרון. בהעדר ידיעה על עונתיות המכירות של מוצרים המופיעים בסעיף זה, אין להסיק מכך מסקנות. אם נשווה רביעים מקבילים, בהנחה שהדבר מבטל את העונתיות, הרי שיא המכירות חל ברביע השני, ואילו לקראת סוף השנה קטן שיעור הגידול.

כתוצאה מההגבלות על השימוש בחשמל בסוף 1956 חלה עלייה תלולה במיוחד במכירות של כירות גז, ונראה שכך הדבר גם במכירות תנורי חימום המופעלים בקירוסין.

(ה) חשמל, גז וקירוסין. הצריכה הריאלית הכוללת של שלושה מוצרים אלה ירדה

¹ הנתונים אינם מלאים אך הם מקיפים את הקבוצות בעלות המשקל הגבוה בסוג זה של צריכה, כמעט 80 אחוז; ריהוט, מקררים חשמליים, מכשירי רדיו, כיריים של גז (כולל התקנה), מכונות תפירה ומכונות כביסה.

² מבוסס על סקר מוקדם בין מקבלי פיצויים מגרמניה שנערך על-ידי המכון למחקר חברתי שימושי ובנק ישראל.

ב־1957 לעומת 1956 ב־9.5 אחוזים, בעוד שהצריכה שלהם, במחירים שוטפים, עלתה ב־13 אחוזים בקירוב.

הירידה הריאלית מקורה במגמות מנוגדות בהתפתחות מרכיבי סעיף זה: (א) ירידה במכירות החשמל והקירוסין; (ב) עלייה במכירות הגז ב־28 אחוזים בקירוב.

הירידה במכירות החשמל מקורה בהגבלות השימוש בחשמל שהוטלו בסוף 1956 ונמשכו ב־1957 וכנראה גם בגלל העלאת תעריפי החשמל לגבי צריכה מעל כמות מסוימת. את הירידה במכירות הקירוסין יש להסביר בייחוד בעליית מחירו. מאידך לא הוטלו כל הגבלות על השימוש בגז, ומחירי הגז וכירות הגז נשארו יציבים, דבר שאף הוא עודד בתקופה הנדונה את המעבר לשימוש בגז.

(1) קולנוע. השינוי הריאלי¹ בביקורים בקולנוע מראה עלייה של כ־11 אחוזים, והשינוי בפדיון כ־20 אחוז. העלייה הריאלית נובעת בעיקר ממעבר למקומות ישיבה יקרים יותר. מעבר זה הושפע בחלקו מן העובדה שגידול היצע המקומות בבתי קולנוע כלל בעיקר מקומות בקבוצות המחירים הגבוהות.

העלייה התלולה ביותר, בהשוואת רביעים מקבילים ב־1957 לעומת 1956, ניכרת ברביע האחרון והיא נובעת בעיקרה מתקופות ההשוואה, כי בסוף 1956 שרר שפל בענף זה, הקשור במבצע סיני.

לפי נתונים חלקיים של תיאטראות ושירותי בידור אחרים נראה כי גם כאן חלה עלייה ניכרת במספר הביקורים ב־1957.

(2) נסיעות. אינדיקאטור זה המשקף בעיקר נסיעות בינעירוניות² מורה על עלייה בצריכה הריאלית של שירות זה בשיעור של כ־11 אחוזים.

יש להניח כי העלייה נמוכה למעשה משיעור זה משום שבשנת 1956 חל צמצום מה בתנועת הנוסעים עקב שביתת הקואופרטיבים להובלת נוסעים והפרעות הנובעות ממבצע סיני שצמצמו את סך הנסיעות הרשומות³ והריאליות באותה תקופה.

שיעורי העלייה בנסיעות לא היו אחידים. במונחים ריאליים חלה בנסיעות באוטובוסים עלייה של 14 אחוזים, ברכבת — 8 אחוזים⁴ ובמוניות — 2 אחוזים בלבד. לגבי שירותי האוטובוסים מוסברים הבדלים אלה כנראה בשיפור השירות ובעובדה כי ב־1956 אירעה שביתת הקואופרטיבים להובלת נוסעים. העלייה בשירותי הרכבת קשורה בהרחבת שירותיה במידה מסוימת. עליית מחירים של כרטיסי המוניות ב־11.5 אחוזים בראשית 1957, שהביאה למחירים יחסיים גבוהים יותר בשירות זה, גרמה לצמצום הנסיעות במוניות.

¹ ביקורים ריאליים מתקבלים עלידי שקלול מספר המבקרים לפי חלק פדיון הכרטיסים השונים בסך הפדיון ב־1956.

² אגד (אשד), רכבת ישראל ו־4 חברות מוניות בינעירוניות. נסיעות אלה כוללות גם נסיעות למטרות עסקים שאינן בבחינת צריכה פרטית.

³ יש להניח כי חלק גדול מן הנוסעים מצא תחבורה אלטרנטיבית בימי שביתת הקואופרטיבים לתחבורה, אך דבר זה לא נרשם.

⁴ מספר זה שונה מהמספר המופיע בפרק י"ב, התחבורה. הנתונים בפרק התחבורה מתייחסים לשנים תקציביות ונמדדו לפי נוסע־קילומטר.

(ח) צ ר י כ ה א ח ר ת . ס ע י ף ז ה מ ק י ף ש י ר ו ת י מ ו ס ד ו ת ש ל א ל מ ט ר ו ת - ר ו ו ח ו ש י ר ו ת י ם א י ש י י ם א ח ר י ם ש א י נ ם מ ו פ י ע י ם ב מ ק ו ם א ח ר . ה ס ע י ף מ ה ו ו ה כ י 18 א ח ו ז י ם מ ס ך ה צ ר י כ ה . ל ג ב י ה ש י ר ו ת י ם ה א י ש י י ם ה א ח ר י ם ה ו נ ח כ י ה ם מ ש ת נ י ם כ ס ך ה צ ר י כ ה . ע ל י י ת ה מ ח י ר י ם ב ש י ר ו ת י ם ש ל מ ו ס ד ו ת ש ל א ל מ ט ר ו ת - ר ו ו ח נ א מ ד ה ל פ י ה ע ל י י ה ב ע ר ך ה מ ו ס ף ש ל מ ו ס ד ו ת א ל ה .